

Cercetări periegetice în preajma satului Socola, raionul Șoldănești*

CZU: 904:902.2(478-22)

Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ, Victor DULGHER,
Vladimir CHITIC, Daniel CUCULESCU

Pe malul drept al Nistrului, la vest de satul Socola, se înalță o terasă cu altitudinea de cca 160 m față de albia râului. În dreptul localității, terasa este fragmentată de un defileu adânc, pe fundul căruia curge un pârâu, ce se varsă în Nistru. Datorită acestei fragmentări, între malul înalt și abrupt al fluviului și defileu s-au format două promontorii, unul – la nord de canion și al doilea – la sud.

Până nu demult, pe terasa înaltă din preajma localității Socola erau cunoscute două situri arheologice. Unul a fost identificat de T. Passek, în anul 1952, pe promontoriul de la nord de defileu și încadrat în perioada tripoliană târzie. Ulterior, în urma cercetărilor de teren din 2007, ale căror rezultate au fost publicate în 2012 de către S. Bodean și I. Ursu, pe acest sit au fost identificate trei niveluri de locuire, ce aparțin culturii Cucuteni-Tripolie.

Cea de-a doua așezare a fost descoperită, în anul 1953, de către V. Marchevici și este cunoscută în literatura de specialitate ca Socola „Craina”. Aici au fost atestate urme de locuire, atribuite etapei Tripolie CII, culturii getice și culturii Sântana de Mureș-Černjahov.

Noi cercetări de teren în preajma localității Socola au fost efectuate, în primăvara anului 2022, de către echipa Centrului de arheologie „Ion Niculiță” de la Universitatea de Stat din Moldova.

Ca urmare, au fost verificate siturile cunoscute anterior, totodată, fiind identificate și unele noi. Astfel, la momentul de față, putem vorbi despre prezența a cinci așezări din diferite perioade istorice, aflate pe terasa înaltă a Nistrului de lângă s. Socola.

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogălnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

Socola I (identificată de T. Passek) este amplasată pe un promontoriu (de nord) de formă quasi-triunghiulară cu lungimea de cca 600 m, ce se înalță deasupra văii Nistrului. Aici, deopotrivă cu nivelurile de locuire, atribuite culturii Cucuteni-Tripolie, a fost descoperit și un orizont getic din sec. IV-III a. Chr. Probabil, în această perioadă, la capătul de sud al promontoriului a funcționat o fortificație cu suprafața de cca 3 ha, flancată spre nord de o așezare deschisă, cu aria de cca 1,5 ha.

Socola II „Craina” (descoperită de V. Marchevici) este situată la o depărtare de cca 1,4 km vest de la malul Nistrului și cca 0,6-0,8 km est de Pădurea Craina, pe malurile unui iaz. Ca urmare a perieghezilor, a fost confirmată prezența, în acest spațiu, a unui sit arheologic cu trei nivele de locuire. Astfel, artefactele ce aparțin culturilor Cucuteni-Tripolie și Sântana de Mureș-Černjahov au fost atestate atât la vest – nord-vest de iaz (pe o suprafață de cca 500×120 m), cât și la nord-est de acesta (pe o arie de cca 350×150 m), pe când materialul getic a fost descoperit doar pe panta de nord-vest a iazului, pe o suprafață de cca 200×150 m.

Socola III este amplasată pe malul de sud al defileului, ocupând marginea de nord-est a promontoriului. Aici au fost documentate două niveluri de locuire, unul aparținând culturii Cucuteni-Tripolie și altul – culturii getice. În acest sens, așezarea eneolitică, conform dispersării ceramicii, are o suprafață de cca 400×150 m. Pentru perioada getică există unii indici că pe marginea de nord a promontoriului a existat o „citadelă” de formă semirotondă, cu dimensiunile de cca 80×40 m, flancată spre sud-est de o așezare deschisă, cu suprafața de cca 200×120 m.

Socola IV se află la o distanță de cca 2,5 km la vest de malul Nistrului și cca 0,15 km la sud-vest de un iaz. De pe suprafața așezării (cca 350×150 m) au fost recoltate fragmente ceramice caracteristice culturilor Cucuteni-Tripolie și getice.

Socola V este situată la depărtare de cca 1,5 km spre vest de malul Nistrului, la marginea de nord-vest a Pădurii Craina, în apropierea unui iaz. Aici, pe o suprafață de cca 200×130 m, au fost descoperite fragmente ceramice, caracteristice culturii Sântana de Mureș-Černjahov.

Astfel, rezultatele cercetărilor de suprafață realizate în preajma satului Socola, vin să confirme o locuire intensă a acestui spațiu în epocile eneolitică, a fierului și în primele secole ale erei creștine. Totodată, ele contribuie la completarea cu noi situri a Registrului Arheologic Național.